

Да преодолеем етноса в себе си

Публикувано от mOn на 11.03.2010

Да преодолеем етноса в себе си

(есе)

Какво и представя един европейски човек, когато се споменат Балканите ? Етноси. Понякога етносите се привиждат диви, предмодерни, ирационални, понякога те симпатично съжителстват в мултикултурна пост-отоманска мозайка, но без тях представата за региона не минава. Никой няма да нарече французите или англичаните етнос, освен ако трябва да се уточни произхода на някого. Кой би нарекъл немско-френските войни етнически ? Дори конфликтите в Северна Ирландия, които така приличат на югославските, никога не носят такова име. Обратно, когато говориш за сърби, албанци, турци, българи, трябва специално да подчертаеш на коя държава са граждани, ако нямаш предвид етническия им произход. Защо е така ?

Една от причините е в това, че на Балканите етническите разлики компенсират липсата на социални. Не че няма бедни и богати, а че разграничението между тях не почива на културни пластове и изглежда някак случайно. На Балканите непрестанните социални преобръщания на пластове рядко са онези, които възпроизвеждат някаква социална позиция за повече от три поколения. Всички живеят по горе долу един начин, обличат се сходно, знаят едни и същи неща. Нещо повече : процесът на форсирана модернизация прави така, че всички са готови да бъдат всякакви, което от друга страна значи, че не са готови да признаят каквито и да било йерархии. Ако аз съм уверен, че мога да бъда и министър, и учен, и търговец при други обстоятелствата, то мога ли да изпитвам респект към подобни фигури ?

В старите цивилизации човек се посвещава на едно, брани го от посегателства на парвенюта, понякога дори умира за него. Ние на Балканите сме ренесансови персонажи – всеки прави по малко от всичко, ако пък не, то е готов във всеки момент да зарече заниманието си и да се хвърли на по-голямата аванта. Университетски деец едновременно политиканства, бизнесмен си е направил капия в непревратлива организация да може да избегне един или друг закон. Една промяна в светофарите на историята и всеки е вече станал друго. Появява се феномен, който много напомня на предмодерните общности, нека да го наречем “виртуален етнос” : дори реално да има разлики, стремежът е към сливане, към топло “ние”.

Дори когато един натрупа много пари или власт той пак живее по сходен начин с масата, мисли като нея, стреми се към същите неща. В старите цивилизации, колкото и да са демократични, социалното положение предполага да притежаваш и нещо недостъпно. Истинското богатство там започва от нещата, които не могат да се купят в супермаркета, които са наследени или придобити благодарение на някакъв личен ангажимент, образование, вкус, избор. В

социалната група се влиза трудно, защото е необходимо да се едно дълго усилие, което може да трае един цял живот или дори живота на няколко поредни поколения (първото поколение емигранти е тор за децата си, казват в Америка). Социалната позиция изисква някакво посвещаване, някаква вяност, което понякога предполага да гребеш срещу течението. Един аристократ не може да погazi семейната традиция, един интелектуалец трябва да бъде готов да гладува, но да не се компрометира, един политик няма да е същевременно търговец и тъй нататък. Това дори не е морален, а чисто социален въпрос : просто не те допускат в съсловieto, ако не спазваш правилата. В етноса се влиза автоматически със самия факт на раждането, затова там е приятно и уютно. Затова колкото повече революционни преобръщания, колкото повече хаос – толкова по-важен ще бъде той.

В балканския свят свят на вечен обществен кръговрат устойчиво е само етническото. Така етносите се превръщат в знак за социален статут, циганите стават парии, турците са изтласкани в тютюна, албанците организират трафикантски мрежи. Впрочем пътешественици от миналия век казват, че в османската империя етнонимите всъщност обозначавали професии – грък заначело търговец, българин – копач и пр. Нещо от това като че ли е останало и до днес. И ако там, където има ясни съсловни разграничения съществуват социални конфликти, на Балканите където социалните разлики са слаби и нетрайни, напред излизат етническите, племенните битки между “наши” и “ваши”. Не е ли странно, че идентичността ти на интелектуалец (търговец, военен...) може да се окаже по-маловажна от тази на сърбин или албанец ? Явно нещо в тази идентичност не е доизградено, не си й се посветил до такава степен, че да се превърне тя в смисъл на живота ти.

Когато съсловната етика надделее над племенно-общностната мирът на Балканите ще бъде гарантиран. И понеже нямаме време да чакаме този процес да протече чрез едно естествено улягане на пластове, една важна страна на готвения “Пакт за стабилност” ми се струва укрепването на професионалните съсловия чрез интегрирането им в европейския контекст с много бързи и радикални мерки гарантиращи и привилегии, но и контрол върху упражнявания морален код на професията. Журналистът от Белград и от Тирана трябва някак да станат част от една и съща професионална общност : това да им носи някакви важни привилегии (например безвизово пътуване в Европа), които показването на професионалната етика да им отнема.

Иначе може да излезе, че е бил прав Самюел Хънтингтън, когато предрече, че социалните конфликти постепенно биват заменени от културни, в които вече не можеш да избираш от кои да бъдеш, защото идентичността ти е “генетически” зададена. Прав ако не за света, то поне за Балканите.

Да преодолеем етноса

Powered by

Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024